

فصلنامه علمی تخصصی رهیافت فرهنگ دینی

سال دوم - شماره پنجم - بهار ۱۳۹۸

نشانه‌شناسی منجی موعود در کتب آسمانی ادیان ابراهیمی و منابع روایی

عبدالرضا اصغری^۱

امیررضا قانع^۲

عباس نورمندی پور^۳

الهه قانع^۴

چکیده

اعتقاد به منجی و نجات بخشی در آخرالزمان یک عقیده عمومی و مشترک است و اختصاص به یک قوم و ملت و دین ندارد. این مفاهیم (منجی و نجات بخشی) از واژگانی است که در فرهنگ اغلب ادیان بزرگ، به‌ویژه ادیان ابراهیمی (اسلام، یهودیت، مسیحیت) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. چراکه انسان از گذشته دور همواره نسبت به نجات خود دغدغه داشته است، این مسئله منحصر به نجات اخروی و معاد نبوده، بلکه سرانجام سعادت در این دنیا نیز از مسائل جدی آن بوده است. ثمربخش‌ترین راه برای بررسی این موضوع اعتقادی، واری آن در درون متون مقدس آن دین است. روش تحقیق و شیوه جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش به‌صورت توصیفی - کتابخانه‌ای بوده است. این مقاله ضمن تبیین نشانه‌ها، ویژگی‌ها و اوصاف شخصی و نیز ویژگی‌های عصر ظهور منجی در ادیان ابراهیمی، بسیاری از وجوه مشترک آن‌ها را به‌ویژه در مسائل عصر ظهور به تصویر کشیده است. درنهایت پژوهش حاضر به این نتایج رسید که پیروان ادیان ابراهیمی اعتقاد راسخ به وجود منجی در آخرالزمان و اقامه حکومتی عادلانه و پایان بخشی به ظلم و بیدادگری دارند، هرچند کسی جز خداوند متعال از زمان ظهور منجی، آگاهی دقیقی ندارد.

کلید واژه: منجی، ادیان ابراهیمی، ویژگی‌های شخصی، عصر ظهور منجی، کتب آسمانی.

^۱ استادیار و رئیس کارگروه وقف دانشگاه علوم اسلامی رضوی (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد مدیریت اصلاح و کیفرهای قضایی؛ دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، طلبه سطح دو و سه حوزه علمیه خراسان.
Email: Amirghanej88@gmail.com

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خانواده؛ دانشگاه ارومیه، طلبه سطح دو و سه حوزه علمیه خراسان.
Email: Abbasnoormand68@gmail.com

^۴ دانشجوی فقه و حقوق دانشگاه شهید مطهری (ره).

مقدمه

اعتقاد به منجی مفهومی است که خواسته تمامی انسان‌ها با اعتقادات و مذاهب متفاوت در همه اعصار تاریخی بوده است و همواره مصلحان اجتماعی برای تحقق آن کوشیده و سایر افراد نیز بر اساس تعالیم دینی خویش همواره تمنای آن را داشته‌اند.

با توجه به اوضاع و احوال کنونی جهان، تردیدی نیست که جهان به‌سوی سقوط و بشر به‌سوی زوال پیش می‌رود، از سویی دیگر، درهای امید برای نجات از وضع کنونی بسته‌شده است و سازمان‌هایی که به این منظور تشکیل شده‌اند کارایی لازم را نداشته و یا در مسیر درست از آن‌ها استفاده نمی‌شود، اینجاست که هر فرد عاقلی نگران سرنوشت بشر است و می‌گوید، برای رفع نابسامانی‌ها و جلوگیری از این همه جنگ‌های خانمان‌سوز و رهایی یافتن از کشمکش‌های موجود جهان، لازم است یک حکومت واحد جهانی بر اساس معنویت، عدالت و آزادی تشکیل شود. مردم (با گرایش‌های مذهبی مختلف) بر اساس فطرت ذاتی خود، تشنه معنویت، عدالت و آزادی هستند و به دنبال نجات‌دهنده‌ای می‌گردند تا آنان را از وضع موجود نجات داده و این سه اصل انسانیت را برایشان به ارمغان بیاورد. (سرائی، ۱۳۸۵، ص ۹). نویدهای کتب آسمانی، همه و همه نشان می‌دهند که سرانجام آینده‌ای درخشان در پیش است و فساد و بی‌عدالتی ریشه‌کن خواهد شد، در سراسر جهان پرچم توحید و یکتاپرستی به اهتزاز درآمده و دنیا پر از عدل و داد خواهد شد؛ بنابراین جهان روزی را در پیش دارد که در آن روز، تمام کشورهای کوچک و بزرگ به یک کشور تبدیل شده، مرزهای جغرافیایی کشورها برداشته و حکومت واحد جهانی تشکیل می‌شود. در آن روز بر تمام جهان یک قانون و یک رهبر حکومت می‌کند. (سرائی، ۱۳۸۵، ص ۱۲). در منابع اسلامی (قرآن و سنت) و کتاب مقدس بشارات مختلفی پیرامون منجی موعود و خصوصیاتش آمده است که تصویری از آینده و وقایع آخرالزمان را ارائه می‌دهد.

قدرت‌های بزرگ جهان همواره این ادعا را داشته‌اند که برای ایجاد صلح و امنیت و عدالت در تمامی جهان دست از تلاش برنمی‌دارند اما بر اساس واقعیت‌های موجود می‌بینیم که نه تنها این هدف محقق نشده بلکه روزبه‌روز بر میزان جنگ‌ها و غارت‌ها و کشتار انسانی و تجاوز به حقوق ملت‌ها افزوده شده است، از این رو مسئله ظهور منجی که به‌عنوان یک مسئله مشترک بین تمامی ادیان است، اهمیتی بیش‌ازپیش پیدا می‌کند تا ابعاد آن بیشتر و به‌طور دقیق‌تری مورد بررسی قرار گیرد و انسان‌ها بر اساس اعتقادی که دارند به‌منظور تأمین صلح و امنیت و عدالت، در جهت ظهور منجی آخرالزمان دست از تلاش برندارند.

روش‌شناسی تحقیق

در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - کتابخانه‌ای و رجوع به کتب مقدس و منابع غالباً درجه اول و با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای، مقالات، پایان‌نامه‌ها و فیش‌برداری به بررسی برخی سخنان پیامبران الهی و بشارت‌های گذشتگان در ادیان ابراهیمی پرداخته شده است.

اهداف و نوآوری تحقیق

نظر به اینکه امروزه پژوهش‌های متعددی در زمینه منجی موعود صورت گرفته است، اما نگارنده بیشتر تکیه بر نشانه‌شناسی منجی در ادیان ابراهیمی داشته و از طرفی نیز چون در اغلب پژوهش‌های صورت گرفته، به دلیل در دسترس نبودن منابع اصلی، تنها اشاراتی اندک، از برخی منابع گردیده است اما در این مقاله سعی شده در بررسی موضوع، از منابع دسته اول استفاده شود که این مهم از طریق مراجعه به کتابخانه فاخر آستان قدس رضوی صورت گرفته و شاید بتوان وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌های مشابه در این زمینه دانست. هدف اصلی این پژوهش بررسی دیدگاه ادیان ابراهیمی (اسلام، مسیحیت و یهودیت) در باب منجی موعود و نیز بیان نشانه‌های منجی در کتب آسمانی ادیان ابراهیمی و منابع معتبر اسلامی است.

پیشینه پژوهش

در ادیان سه‌گانه ابراهیمی مفاهیم بسیاری وجود دارد، اگرچه تفاوت‌هایی در کم و کیف این مفاهیم مشاهده می‌شود اما از جمله مفاهیم مشترک در این ادیان، پایان یافتن تاریخ جهان با ظهور منجی آخرالزمان است که در ابعاد گوناگونی مورد توجه قرار گرفته است. در این زمینه پژوهشگران به‌طور گسترده، پژوهش‌هایی انجام داده و مقالات و کتب بسیاری را تدوین نموده‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به: کتاب «مطالعاتی در مورد نگاه آخرالزمانی مسلمانان» از دیوید براین هوک که به برخی از موضوعات مطرح میان نویسندگان معاصر مسلمانی که اغلب عرب‌زبان بودند پرداخته است. (موسوی گیلانی و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۱۳۰) مقالاتی از جمله «رویکردها به آخرالزمان و نشانه‌های ظهور» که توسط محمود مطهری نیا به رشته تحریر درآمده و با رویکردی متفاوت به موضوع نشانه‌های ظهور در منابع اسلامی و سایر ادیان پرداخته است. (مطهری نیا، ۱۳۸۹، ص. ۲۳۷). مقاله دیگر «منجی موعود در ادیان بزرگ قبل از اسلام» که با قلم مهین عرب به نگارش درآمده و دیدگاه‌های ادیان بزرگ قبل از اسلام از جمله آیین‌های زرتشتی، یهودیت، مسیحیت، هندو و بودائی را در باب منجی موعود بررسی نموده است. (عرب، ۱۳۹۳، ص. ۱۴۹). مقاله «مقایسه گونه‌شناسی موعود مسیحیت با موعود شیعه» اثری از موسی جوانشیر است که با پرداختن به خصوصیات فردی و نقش و

جایگاه و تبارشناسی منجی موعود در اسلام و مسیحیت سعی نموده تصویری روشن از اعتقاد این دو دین بزرگ نسبت به منجی موعود ارائه نماید. (جوانشیر، ۱۳۹۰، ص. ۱۱۹). مقاله دیگری که می‌توان به آن اشاره نمود « منجی گرایی در میان غیرمسلمانان » است که نویسندگان آن درصدد ارائه تصویری از آینده نهایی جهان هستند که در آن، تمامی بشریت با اعتقاد به آخرین منجی، پس از اینکه دنیا پر از ظلم و جور می‌شود، در نهایت منجی موعود، جهان را پر از عدل و داد خواهد نمود. (حسن‌زاده کلشانی و دیگران، ۱۳۹۶، ص. ۱). عبدالزهره جلالی نیز در مقاله‌ای با عنوان « منجی باوری در ادیان ابتدایی و ادیان توحیدی » سعی بر آن داشته تا اعتقاد و باورهای پنج قاره جهان را به مسئله موعود باوری گردآوری نماید و وجوه افتراق و اشتراک نمادهای صلح و عدالت را با یکدیگر مقایسه نماید. (جلالی، ۱۳۸۷، ص. ۱۲۹)

نگارنده در این مقاله به‌طور خاص به سه پرسش زیر پاسخ می‌دهد و تکیه اصلی مقاله را به موضوع اوصاف و مشخصات شخصی و نیز حکومت منجی در منابع اسلامی و کتاب مقدس اختصاص داده است. (الف) آیا موعود باوری پدیده‌ای فراگیر در ادیان ابراهیمی است؟ (ب) ثمره ظهور منجی چیست؟ (پ) وجوه اشتراک منجی در منابع اسلامی و کتاب مقدس کدامند؟

۱- منجی موعود در قرآن

کتاب آسمانی مسلمانان - قرآن کریم - که آخرین وحی مکتوب به آخرین رسول خداست، کامل‌ترین راهنمای بشریت در همه ابعاد زندگی است. با مقایسه کتب آسمانی ادیان زنده جهان درمی‌یابیم که قرآن، کتابی است از گذشته و برای حال و آینده. آینده‌ای که خود وعده‌ی میراث برای زمین و حکومت آن را به صالحان داده است. این کتاب آسمانی کامل، وعده‌ها، نویدها و بشارات زیادی را در مورد آینده جهان، ظهور حضرت مهدی (عج) و برپایی حکومت الهی وی داده است و بالغ بر ۱۲۰ آیه در قرآن کریم به این موضوع اختصاص دارد. برخی از آیات در ظاهر اشاره به مهدی موعود دارد و برخی در باطن. (برنجیان، ۱۳۸۷، ص ۲۴). در این بخش از نوشتار توجه شما را به آیاتی معطوف می‌داریم که در این زمینه نازل شده است:

۱- «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ» (قرآن، نور، ۵۵). خداوند به آنانی از شما که ایمان آورده‌اند و نیکویی‌هایی را به‌جای می‌آورند وعده فرموده است که ایشان را در زمین جانشینان (خویش) قرار دهد، همچنان که پیشینیان از ایشان را جانشین گردانید و آیینی که برای ایشان پسندیده است، ریشه‌دار و پایدار سازد. پس از (دوران) ترس ایشان آرامش و امنیت را برایشان برقرار سازد (تا) مرا بپرستند و برای من چیزی را شریک و انباز قرار ندهند. به اعتقاد قرآن، سنت الهی بر

این قرار گرفته تا صالحان و نیکان را در آینده فقط جانشین خویش در زمین قرار دهد و جهان را از هرچه ناپاکی و نادرستی پاک کند.

مرحوم طبرسی در ذیل آیه (چنین) می‌گوید: از اهل بیت پیامبر^(ص) این حدیث نقل شده است که: «آنها فی المهدی من آل محمد». این آیه درباره مهدی آل محمد^(ص) است. (الهامی ۱۳۸۸، ص ۲۱۸).
در تفسیر روح المعانی و بسیاری از تفاسیر شیعه از امام سجاد^(ع) چنین نقل شده است که در تفسیر آیه فرموده: آن‌ها به خدا سوگند شیعیان ما هستند، خداوند این کار را برای آن‌ها به دست مردی از ما انجام می‌دهد که مهدی این امت است زمین را پر از عدل و داد می‌کند، چنان چه از ظلم و جور پر شده باشد و هم اوست که پیامبر^(ص) در حق وی فرمودند: اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نماند خداوند آن روز را آن قدر طولانی می‌کند تا مردی از دودمان من که نامش نام من است، حاکم بر زمین شود و روی زمین را پر از عدل و داد می‌کند چنانچه از ظلم و جور پر شده باشد. (الهامی ۱۳۸۸ ص ۲۵)

۲- هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (قرآن، توبه، ۳۳) (بخش اصلی) این آیه سه بار در قرآن تکرار شده است که دلیل بر اهمیت موضوع است.
در تفسیر برهان از کتاب (کافی) آمده است. از امام موسی کاظم^(ع) درباره آیه «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ...» سؤال کردم فرمودند: منظور این است که خدا، رسولش را به ولایت و وصایت امر فرموده است و ولایت عبارت است از دین حق. سؤال کردم منظور از (لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) چیست فرمودند: آن دین را بر تمام ادیان به هنگام ظهور قائم^(عج) برتری و ظفر بخشد. قندوزی حنفی در کتاب خود (ینابیع الموده) و شیخ بزرگوار ما مجلسی رضوان الله علیه در کتاب خویش (بحار الانوار) از امام صادق^(ع) در تفسیر آیه فوق، حدیثی را نقل کرده‌اند اما آنچه را قندوزی نقل کرده به شرح زیر است.
(به خدا قسم، تأویل این نخواهد آمد تا آنگاه که قائم مهدی^(عج) خروج نماید و وقتی که خروج فرمود مشرکی باقی نخواهد ماند مگر آنکه خروج او را دوست نمی‌دارد و کافری باقی نمی‌ماند مگر آنکه کشته خواهد شد...)

و اما آنچه را که علامه مجلسی ذکر فرموده‌اند این است «از ابوبصیر روایت شده که می‌گوید از حضرت صادق^(ع) درباره آیه (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ...) سؤال کردم. امام صادق^(ع) فرمودند: به خدا قسم، تأویل آن هنوز آشکار نگردیده است. عرض کردم فدایت شوم کی تأویل آن نازل خواهد گردید؟ فرمودند: تا آنکه قائم به خواست خداوند قیام کند. اگر او قیام نماید مشرکی باقی نمی‌ماند... (قزوینی، بی‌تا، ص ۷۹). در حدیث دیگری از امام باقر^(ع) نقل شده که: این امر هنگامی خروج مهدی آل محمد محقق خواهد شد پس در آن

موقع کسی نمی‌ماند مگر این که به رسالت پیغمبر اکرم (ص) اقرار کند». (الهامی، ۱۳۸۷، ص ۲۱۱).

۳- بَقِيَتْ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ... بازمانده خدا مهدی برای شما مطلق نیکویی است اگر در زمره مؤمنان باشید. (برنجیان، ۱۳۸۷، ص ۲۵) با توجه به این که خداوند در این آیه ذکر کرده بازمانده خدا برای شما مطلق نیکویی است چنین کسی با چنین خصوصیتی تنها می‌تواند از فرزندان پیامبر باشد که خداوند از او به‌عنوان مطلق نیکویی نامبرده است. چراکه چنین نمونه‌ای را جز در خاندان معصوم نمی‌توان جستجو کرد.

۴- فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ (قرآن، ذاریات، ۲۳).

امام سجاده (ع) و امام باقر (ع) این آیه شریفه را به (قیام قائم) تأویل نموده‌اند. (سلیمان، بی تا ص ۷۸).

۵- وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ (قرآن، انبیاء، ۱۰۵). در کتاب (زبور) پس از ذکر، چنین نوشتیم که در آینده صالحان و پاکان وارثان زمین خواهند بود. در بعضی از روایات صریحاً این آیه تفسیر به یاران مهدی (عج) شده است، چنانچه در مجمع‌البیان ذیل همین آیه از امام محمدباقر (ع) چنین می‌خوانیم: هُم اصحابُ المهدی فی آخر الزمان: بندگان صالحی را که خداوند در این آیه به‌عنوان وارثان زمین یاد می‌کند یاران مهدی در آخر هستند. (الهامی، ۲۱۱، ص ۱۳۸۷).

۶- وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلُوبِ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ (قرآن، یونس، ۵۳). (ای محمد) از تو می‌پرسند: آیا آن حق است؟ بگو: آری! به پروردگارم سوگند که به‌راستی آن حق است و شما هرگز راه فراری ندارید. گفته می‌شود که در این آیه از مدت‌ها و مهلت‌ها سؤال می‌شود و تکذیب پیامبران از سوی ملت‌ها و نزول عذاب بر آن‌ها سخن گفته، نوید خروج حضرت ولی عصر (عج) را به هنگام انحراف امت اسلامی از شاهراه هدایت مژده می‌دهد. (سلیمان، بی تا، ص ۷۸).

۲- اوصاف و ویژگی‌های فردی منجی موعود در اسلام

سنت نبوی در اسلام، دربردارنده‌ی تمام آن چیزی است که برای تأسیس آموزه منجی موعود در یک دین لازم است. روایات فراوان نقل شده از پیامبر (ص)، آشکارا منجی موعود اسلام را با اسم و عنوان کامل معرفی می‌کند. این احادیث دربردارنده‌ی جزئیات بسیاری درباره شخص منجی، حوادث پیش و مقارن ظهور او و ثمرات و نتایج قیام و ویژگی‌های حکومت اوست. اگر بخواهیم به آنچه مدلول صریح روایات نبوی درباره‌ی شخصیت و اوصاف منجی موعود و ویژگی‌های حکومت و نتایج قیام او بسنده کنیم، می‌توان چنین گزارش

کرد:

۱-۲ اسامی، القاب و اوصاف منجی موعود در اسلام

لقب منجی موعود پیامبر، (مهدی) است. (معجم احادیث الامام مهدی، ۱۴۱۱، ح ۱۷). این لقب در روایات بسیاری وارد شده و معروف‌ترین عنوان منجی موعود در سنت اسلامی است. در برخی روایات نیز، از او به (قائم) تعبیر شده است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۶۸، ۱۷۵، ۲۱۵، ۲۶۴، ۴۷۹، ۵۵۵). مهدی مردی از امت پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۸۷، ۷۳، ۹۰). او از فرزندان کنانه، از قریش، از بنی‌هاشم و از بنی عبدالمطلب است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۸۱، ۲۳۵). مهدی مردی از اهل بیت پیامبر است. (معجم احادیث الامام اله دی، ۱، ۲، ۱۷، ۴۴، ۵۵، ۵۹، ۶۰، ۸۴، ۸۹، ۹۶). وی از عترت پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ۶۲، ۶۳، ۶۶، ۹۵، ۱۳۶، ۱۴۹). مهدی از فرزندان پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۵۲، ۷۱، ۶۴، ۷۲، ۷۵، ۸۶، ۱۳۸). مهدی از نسل علی و فرزندان اوست. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۵۶، ۱۶۷). مهدی از فرزندان فاطمه، دختر پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۷۴، ۷۶، ۸۱، ۱۰۰). مهدی، از علی و فاطمه است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۱۱). مهدی از فرزندان حسین است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۷۵، ۷۸، ۱۰۸). مهدی از فرزندان حسن و حسین است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۷۹). مهدی نهمین امام از نسل حسین^(ع) است. (همان، ح ۱۲۲). مهدی از اهل بیت پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۸۸، ۹۴، ۳۱۱). برخی روایات مهدی را از عباس عموی پیامبر دانسته‌اند. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۰۱، ۱۰۵). در مقابل روایاتی، نافی این انتساب است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۰۶، ۱۰۹). که البته مضامین پیش گفته نیز، این انتساب را تأیید نمی‌کند.

مهدی، هم نام پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۶۰، ۶۴، ۶۸، ۷۵، ۸۷، ۹۰، ۹۶). در برخی روایات، او را (احمد ابن عبدالله) نامیده‌اند. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۲۳۵، ۳۴۹). او هم کنیه پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۶۴، ۱۳۸). برخی روایات، پدر او را هم نام پدر پیامبر دانسته‌اند. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۹۶، ۱۰۰). او در خلقت (ویژگی‌های بدنی) شبیه‌ترین مردم به پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۹۰، ۱۶۰). صورت و سیمای او شبیه به صورت و سیمای پیامبر است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۳۸). بنا به روایتی، وی شبیه‌ترین مردم به عیسی است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۶۸). مهدی، هنگام خروج چهل ساله به نظر می‌رسد. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۹۱، ۲۲۲). و بنا به روایتی هجده ساله است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۹۲). در روایتی، از او به (غلام) به معنای (پسر) تعبیر کرده‌اند. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۱۶۴). مهدی جوان است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۹۴). جوانی زیباروی؛ (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۶۵). چهره‌اش همانند ماه یا ستاره تابان است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۷۲، ۲۲۲) در گونه راست وی خال سیاهی وجود دارد. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۲۲۲، ۲۳۵). او، دارای پیشانی بلند و بینی کشیده است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۷۱، ۶۵، ۹۲). ابروهایش بلند و کشیده، رخ او درخشان و چشمانش درشت است. (معجم احادیث الامام مهدی، ح ۹۲).

دندان‌های پیشین او از هم فاصله دارد. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۴۹). رنگ چهره و پوست وی، رنگ عربی است. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۷۲). و هیکلش، همانند مردان بنی اسرائیل است. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۷۲، ۹۱).

۲-۲- نشانه‌های منجی موعود در اسلام

بر سر مهدی عمامه است و بر تن او زره پیامبر. وی شمشیر پیامبر را به همراه دارد (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۹۰). بالای سرش ابری است که بر او سایه می‌افکند و پیوسته (به هر کجا که برود) با اوست و فرشته‌ای ندا می‌دهد که این خلیفه خداست، از او پیروی کنید (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۱۸، ۱۱۹). پرچم پیامبر با اوست (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۳۳). و بر آن، عباراتی نظیر (الْبَيْعَةُ لِلَّهِ) و (اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا) نگاشته شده است. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۳۴، ۱۳۵). بر دو پهلوئی ایشان نوشته شده که (با او بیعت کنید که همانا بیعت برای خداوند است). (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۹۳). او مردم را به کتاب خدا فرامی‌خواند. سنت وی سنت پیامبر است (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۳۸). او طبق سنت پیامبر عمل و مبارزه می‌کند (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۷۳، ۱۳۶). وی بدون خطا از روش پیامبر پیروی می‌کند و دین و شریعت را در میان مردم بر پا می‌دارد. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۳۷، ۱۳۸). مهدی، در برابر خداوند خاشع است (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۲۱). با مهدی در میان رکن و مقام (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۳۰۶، ۳۰۸، ۳۰۹). یا زمزم و مقام بیعت می‌کنند. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۳۴۸). و بنا به نقلی، او از بیعت، کراهت دارد (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۳۰۶). خداوند امر (کار) وی را در یک شب اصلاح می‌کند. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۵۲، ۳۱۱). و به واسطه او برای امت فرج و گشایش پدید می‌آورد. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۰۹). تعداد یارانش، به تعداد اصحاب بدر (۳۱۳ نفر) است. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۳۱۲، ۳۲۳). و اصحاب کهف نیز یاران اویند. فرشتگان، پیشاپیش مهدی حاضرند. وی اسلام را غلبه می‌دهد (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۸۴). مهدی مردم را به سوی خداوند هدایت می‌کند (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۹۳). و دژهای گمراهی و قلب‌های بسته را فتح می‌کند (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۷۹). خداوند به واسطه وی دین را بازگردانده، پیروزی‌های بزرگی برای او پدید می‌آورد و در زمین جز گوینده (لا اله الا الله) باقی نمی‌ماند (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۳۰۹). و عیسی به واسطه وی بر نصارای روم و چین احتجاج می‌کند. (معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱۶۸).

۲-۳- مواردی از انبیاء که با اوست

از مجموعه روایات وارده در موضوع ظهور منجی موعود پیامبر^(ص) استفاده می‌شود که هنگام ظهور

میراث‌های گرانبهای پیامبر عظیم‌الشان الهی از قبیل انگشتر حضرت سلیمان^(ع) پیراهن مخصوص حضرت آدم^(ع)، عصای حضرت موسی^(ع)، شمشیر و پیراهن رسول خدا^(ص) و دیگر موارث انبیای بزرگ الهی را به همراه دارد.

سلطنت جهانی حضرت سلیمان^(ع) و سیطره آن حضرت بر تمام موجودات روی زمین، تنها یک رمز داشت و آن (هم) در همان انگشتر نهفته بود. آن انگشتر با تمام ویژگی‌هایی که دارد هم‌اکنون در دست مولای ما و مولای همه جهان حضرت صاحب‌الزمان^(عج) است.

عصای حضرت موسی^(ع) که به (نیل) زده شد و رود نیل به دوازده کوچه تبدیل شد و آب‌ها روی هم انباشته شد و این کوچه‌ها را از یکدیگر جدا کرد و سربازان یک‌میلیون نفری فرعون در آن میان به هلاکت رسیدند، آن عصا هم‌اکنون در محضر بقیه‌الله^(عج) است. (شیرازی، ۱۳۷۹، ص ۵۵).

اینک برای روشن شدن مطلب برخی از روایات را می‌آوریم:

۱- حذیفه بن یمان در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام نقل می‌کند که در مورد برخی از فتوحات حضرت مهدی^(عج) فرمود:

«زیورهای بیت‌المقدس، تابوت سکینه، مائده بنی‌اسرائیل، بقایای الواح، عصای موسی و منبر سلیمان را بیرون می‌آورد، همچنین یک قفیز از (من) که برای اسرائیل فرود آمده بود بیرون می‌آورد درحالی‌که از شیر سفیدتر است». (شافعی، بی‌تا، ص ۱۹۷).

۲- امیرالمؤمنین علی^(ع) در ضمن حدیثی شریفی می‌فرماید:

«جهان پر از هرج و مرج می‌شود؛ افق زندگی تیره‌وتار می‌گردد؛ در این موقع مهدی ما می‌آید درحالی‌که پیراهن آدم در تن او، انگشتر سلیمان در دست او و عصای حضرت موسی در اختیار اوست». (کلینی، ج ۱، ص ۲۳۱، ح ۴).

۳- امام باقر^(ع) در حدیثی راجع به عصای حضرت موسی^(ع) می‌فرماید:

«عصای موسی نخست در دست آدم بود، سپس به دست شعیب پیغمبر رسید و سرانجام به دست موسی بن عمران؛ وهم اکنون در دست ماست؛ و آن، هم‌اکنون در دست من سبز است همانند روزی که از درخت بریده شود. با این عصا هر وقت سخن‌گوییم سخن می‌گوید. این عصا برای قائم ما آماده‌شده که همچون موسی بن عمران آن را به کار می‌برد. این عصا اهل باطل را می‌ترساند و هرچه بیندازد می‌بلعد و آنچه -حجت خدا- فرمان دهد اطاعت می‌کند...» (کلینی، بی‌تا، ۱/ ۲۳۱، ح ۱).

۴- پیشوای پنجم شیعیان در حدیث دیگری می‌فرماید:

«به او (مهدی) گفته می‌شود؛ زیرا به امر پنهان، هدایت‌شده و به آن آگاه شده است. او تورات و انجیل و سایر کتاب‌های آسمانی را از غاری در انطاکیه (شهری در جنوب ترکیه) بیرون می‌آورد و در میان یهودیان با

تورات و در میان مسیحیان با انجیل و در میان زبوریان با زبور و در میان مسلمانان با قرآن داوری می‌کند». (نعمانی، بی‌تا، ص ۲۳۷).

۵- یعقوب سراج می‌گوید که خدمت امام صادق (ع) عرضه داشتیم؛ فرج شیعیان شما چه وقت است؟ فرمود: «...فرج ما هنگامی است که حضرت صاحب‌الامر (ع) با میراث‌های پیامبر اکرم از مدینه خارج شده، رهسپار مکه معظمه گردد.»

پرسیدم: میراث پیامبر اکرم چیست؟ فرمود:

«شمشیر، زره، عمامه، برد (یمانی)، تازیانه، پرچم، سپر و زین آن حضرت است. چون وارد مکه شود، شمشیر را از غلافش بیرون می‌آورد؛ زره، برد و عمامه را می‌پوشد؛ پرچم را برافراشته، تازیانه‌ها را به دست می‌گیرد و از خدای تبارک و تعالی اذن ظهور می‌طلبد». (مجلسی، ۱۴۰۳، ۳۰۱/۲).

۴-۲- امتیازات اخلاقی منجی موعود در اسلام

در پرتو آیات قرآن و روایات نبوی به پاره‌ای از ویژگی‌ها و امتیازات اخلاقی منجی موعود پیامبر اشاره می‌کنیم:

۱-۴-۲- زهد و بی‌اعتنایی به دنیا

امام رضا (ع) درباره ایشان فرمود «لباس قائم ما چیزی نیست؛ جز پوشاکی زبر و خشن و غذای او چیزی نیست جز طعامی خشک». (صافی، بی‌تا، ص ۳۰۷).

۲-۴-۲- عدالت‌گستری در بین مردم

امام باقر (ع) درباره حضرت مهدی (عج) فرمودند: «او در بین مردم به عدالت رفتار می‌کند چه نیکوکار باشند چه بدکار». (صافی، بی‌تا، ص ۳۱۰).

۳-۴-۲- جود و بخشش

پیامبر (ص) فرمودند: «مردی به نزد او می‌آید و می‌گوید: ای مهدی! چیزی به من عطا فرما، پس حضرت مهدی (عج) آن مقدار از مال را که او بتواند حمل کند در دامنش می‌ریزد». (هندی، بی‌تا، ۳۹۶، حنفی، بی‌تا، ۴۳۱).

۴-۴-۲- دعا و عبادت

نمازهای خاص و دعا‌های فراوانی که از ناحیه مقدسه امام زمان (عج) رسیده است، همگی دلالت بر مداومت آن بزرگوار بر دعاها و عباداتی دارند که به یقین بالاترین نشانه بندگی و قوی‌ترین عامل تقرب به سوی خدا به شمار می‌آیند. (صافی، بی‌تا، ص ۳۱۲).

۵-۴-۲- شجاعت و صلابت

رویارویی با همه مشرکان و مستکبران و به زانو درآوردن همه قدرتهای طاغوتی دنیا، دلاوری بی‌نظیر و استواری بی‌بدیل می‌طلبد. (صافی، بی‌تا، ص ۳۱۱).

۶-۴-۲- صبر و شکیبایی

به‌یقین سختی‌ها و بلاها و مصیبت‌های امام زمان (عج) در طول این‌همه قرن، هرگز قابل‌مقایسه با هیچ انسان دیگری نیست؛ زیرا نه‌تنها کثرت بلاها و طول زمان ابتلائات است که صبر و استقامتی والا می‌طلبد؛ بلکه نوع مسئولیت انسان هم در تعیین میزان استقامت و شکیبایی، تأثیرگذار است. (صافی، بی‌تا، ص ۳۱۷).

۳- ویژگی‌های حکومت منجی موعود در اسلام

اداره سرزمینی به گستردگی دنیا، کار دشواری است که تنها با برخورداری از رهبری الهی و کارگزارانی دلسوز و معتقد به‌نظام الهی و حاکمیت اسلام امکان‌پذیر است. سرانجام روزگاری فرامی‌رسد که عدل و عدالت به دست توانای مرد الهی درروی زمین مرده از ستم پیاده می‌شود. او آن‌چنان در اجرای این شعار «يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا؛ زمین را پر از عدل و قسط می‌کند». جدی و مصمم است که آثار آن در همه‌جا نمایان می‌شود.

حضرت، حکومت را به‌گونه‌ای سازمان‌دهی می‌کند و مردم را به‌گونه‌ای تربیت می‌نماید که دیگر واژه ستم از ذهن‌ها رخت برمی‌بندد و به تعبیر روایات، دیگر کسی به دیگری ستم نمی‌کند؛ حتی حیوانات نیز دست از تعدی و ستم برمی‌دارند و گوسفند، هم‌نشین گرگ می‌گردد.

۱-۳- حکومت عادلانه

ام سلمه می‌گوید: پیامبر (ص) فرمود: مهدی (عج) چنان عدالتی در جامعه بر پا می‌کند که زندگان آرزو می‌کنند کاش مردگان‌شان زنده می‌بودند و از آن عدالت بهره‌مند می‌گردیدند. (حیثمی، بی‌تا، ج ۷، ص ۳۱۵).

امام رضا (ع) در این باره می‌فرماید: «آنگاه که حضرت مهدی (عج) ظهور کند، ترازوی عدالت را در جامعه برقرار می‌کند و از آن پس کسی به دیگری ظلم نمی‌کند.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۲۱).

بدیهی است حکومتی که در مدتی کوتاه بر دشواری‌ها چیره گردد و نابسامانی‌ها را از بین ببرد و با برچیدن ناامیدی از دل‌ها بذر امید در آن‌ها بکارد، از پشتیبانی مردمی برخوردار خواهد شد. نظامی که آتش جنگ‌ها را خاموش کند که امنیت و آسایش را چنان به جامعه بازگرداند که حتی حیوانات نیز از آن بهره‌مند شوند، این چنین حکومتی آرزوی انسان‌هاست.

رسول خدا^(ص) فرمودند: «مردی از امت من قیام می‌کند که مردم زمین و آسمان او را دوست دارند». (دیلمی بی تا، ج ۴، ص ۴۹۴).

حضرت علی^(ع) در این باره می‌فرماید: «مردی از فرزندانم ظهور می‌کند که در نتیجه ظهور و حکومتش هیچ مرده‌ای در گور نمی‌ماند، مگر این که گشایش و برکاتی در گور برایش پدید می‌آید و آنان به دیدار یکدیگر می‌روند و قیام قائم را به یکدیگر مژده می‌دهند». (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۲۸).

۲-۳- رشد دانش و فرهنگ اسلامی

حکومت منجی موعود پیامبر باعث رشد و تکامل خردها و اخلاق است و آن روزگار، روز تکامل یافتن استعدادهاست. آنچه تا دیروز رخ می‌داد، در اثر کوتاه‌فکری بشر بود و در نظام الهی مهدی^(ع) بشریت به نهایت بلوغ خود می‌رسد و اخلاق، اندیشه، آرزو و ... رنگ کمال و رشد به خود می‌گیرد و این وعده، همان وعده‌ی بزرگی است که در حکومت عدل مهدی^(ع) تحقق می‌یابد. ارمغانی که هیچ حکومتی در هیچ روزگاری نتوانسته است آن را به جامعه‌ی بشری هدیه کند. (مجلسی، ج ۵۲، بی تا، ص ۳۳۱).

۱-۲-۳- شکوفایی دانش و صنعت

امام صادق^(ع) می‌فرماید: «علم و دانش، بیست و هفت حرف است و همه آنچه پیامبران آورده‌اند، تنها دو حرف آن است و مردم تاکنون جز با آن دو حرف (با حرف‌های دیگر) آشنایی ندارند و هنگامی که قائم ما قیام کند، بیست و پنج حرف دیگر را بیرون آورده، آن را بین مردم نشر و گسترش می‌دهد. و آن دو حرف را نیز ضمیمه می‌کند و مجموع بیست و هفت حرف را بین مردم منتشر می‌سازد». (مجلسی، ج ۵۲، بی تا، ص ۳۲۶). از این روایت استفاده می‌شود که بشر هر چه از نظر علم و دانش پیشرفت کند، در روزگار حضرت مهدی^(ع) به یک‌باره بیش از سیزده برابر رشد و گسترش می‌یابد و با اندکی دقت درمی‌یابیم که در روزگار آن حضرت، دانش چه پیشرفت شگفت‌انگیز و خیره‌کننده‌ای خواهد داشت.

امام صادق^(ع) پیرامون چگونگی ارتباط در روزگار امام عصر^(ع) می‌فرماید: «در روزگار حضرت قائم^(ع) مؤمن در شرق زمین، برادرش را که در غرب زمین است می‌بیند. همچنین مؤمنی که در غرب است، برادرش را که در مشرق است مشاهده می‌کند». (مجلسی، ج ۵۲، بی تا، ص ۳۹۱).

امام باقر^(ع) نیز درباره اطلاعات در روزگار مهدی^(ع) می‌فرماید: «آن حضرت بدین سبب مهدی نام گرفت که به امور مخفی هدایت می‌شود تا جایی که افرادی را که گسیل می‌دارد تا شخصی را - که مردم او را مجرم و گناهکار نمی‌دانند - به قتل برسانند. میزان آگاهی حضرت از مردم به اندازه‌ای است که اگر کسی در خانه خودش سخنی بگوید، بیم آن دارد که مبادا، دیوارهای خانه‌اش گزارش و شهادت دهند.» (مجلسی،

ج ۵۲، بی‌تا، ص ۳۶۵).

۲-۲-۳- گسترش فرهنگ اسلامی

در حکومت مهدی (ع) مردم به گونه‌ی سابقه‌ای به اسلام روی می‌آورند و روزگار خفقان و سرکوب دین‌داران و ممنوعیت مظاهر اسلامی به سر آمده، در همه‌جا آوای اسلام طنین‌انداز است و آثار مذهب تجلی می‌کند. در اینجا به گسترش آموزش قرآن و معارف، مساجد و رشد معنویت و اخلاق کریمانه در حکومت مهدی (ع) می‌پردازیم:

۳-۲-۳- آموزش قرآن

امیر مؤمنان (ع) می‌فرماید: «گویا شیعیانم را می‌بینم که در مسجد کوفه گردآمده‌اند و با برپایی چادرهایی، مردم را به همان ترتیبی که قرآن فرود آمده بود، آموزش می‌دهند.» (مجلسی، ج ۵۲، بی‌تا، ص ۳۶۴). امام صادق (ع) می‌فرماید: «گویا می‌بینم که شیعیان علی (ع) قرآن‌ها را در دست دارند و مردم را آموزش می‌دهند.» (مجلسی، ج ۵۲، بی‌تا، ص ۳۶۵).

امام باقر (ع) نیز در این زمینه می‌فرماید: «در روزگار مهدی (ع) به اندازه‌ای به شما حکمت و فهم داده خواهد شد که یک زن در خانه‌اش، بر طبق کتاب خدا و سنت پیامبر (ص) قضاوت می‌کند.» (مجلسی، ج ۵۲، بی‌تا، ص ۳۵۲).

۴-۲-۳- ساختن مساجد

حبه عربی گوید: امیر مؤمنان به‌سوی سرزمین «حیره» رهسپار شد و فرمود: «...به‌طور حتم در شهر حیره مسجدی ساخته خواهد شد که پانصد درب داشته باشد و دوازده امام جماعت عادل در آن نماز جماعت برگزار کنند. گفتم: ای امیرالمؤمنین! این‌گونه که توصیف می‌کنی آیا مسجد کوفه گنجایش مردم را خواهد داشت؟ فرمود: «چهار مسجد در آنجا ساخته می‌شود که مسجد کوفه (فعلی) از همه آن‌ها کوچک‌تر خواهد بود. و این مسجد (حیره که پانصد در دارد) و دو مسجد دیگر که در دوسوی شهر کوفه قرار می‌گیرند احداث خواهد شد.» آنگاه حضرت به‌سوی رودخانه بصریین و غربیین اشاره کرد. (طوسی، ج ۳، بی‌تا، ص ۲۵۳). و همچنین آن حضرت می‌فرماید: «حضرت مهدی (عج) به حرکت خود ادامه می‌دهد تا اینکه در قسطنطنیه و نزدیک آن مساجد بسیاری ساخته می‌شود.» (طوسی، ج ۳، بی‌تا، ص ۲۵۵).

۵-۲-۳- رشد معنویت و اخلاق

درباره رشد معنویت، کمال اخلاقی و قوت قلب مردم در روزگار مهدی (ع) روایاتی رسیده است که به بازگویی چند روایت بسنده می‌کنیم:

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم ما قیام کند ...، کینه‌های بندگان نسبت به یکدیگر از دل‌هایشان زدوده می‌گردد.» (صدوق، ج ۲، ص ۲۵۴، ح ۱۰۵۱).

امام باقر^(ع) می‌فرماید: « هنگامی‌که حضرت قائم، قیام کند، دستش را بر سر بندگان خدا می‌گذارد و خردهایشان را جمع کرده (تمرکز می‌بخشد و رشد می‌دهد)، اخلاقشان را کامل می‌کند.» (صدوق، ج ۲، ص ۶۷۵، ح ۱۰۵۱).

و نیز می‌فرماید: امیر مؤمنان فرمود: « مردی از فرزندانم ظهور می‌کند ... و دستش را بر سر بندگان خدا می‌گذارد. آنگاه هیچ مؤمنی نمی‌ماند، مگر این‌که، دلش از پاره‌های آهن و سندان محکم‌تر می‌شود و توان چهل مرد را دارد.» (صدوق، ج ۲، ص ۶۵۳ ابن قولویه، ص ۱۱۹).

۳-۳- امنیت

یکی از بنیادی‌ترین کارهای حضرت مهدی^(ع) بازگرداندن امنیت به جامعه است. در حکومت ایشان با برنامه‌ریزی دقیقی که انجام می‌شود، در مدت کوتاهی امنیت در همه زمینه‌ها به جامعه باز می‌گردد و مردم در محیطی پر از امنیت به زندگی خود ادامه می‌دهند؛ امنیتی که بشر در هیچ روزگاری مانند آن را ندیده است. (مجلسی، ج ۵۲، بی‌تا، ص ۳۱۵).

۱-۳-۳- امنیت عمومی

رسول خدا می‌فرماید: « مهدی^(ع) زمین را از عدالت پر می‌کند تا جایی که مردم به فطرت خویش بازمی‌گردند. نه خونی به ناحق ریخته می‌شود و نه خوابیده‌ای را بیدار می‌کنند.» (طوسی، ص ۲۷۴؛ مجلسی، ج ۵۲، بی‌تا، ص ۲۹۰).

ابن عباس درباره گسترش امنیت در روزگار مهدی^(ع) می‌گوید: حتی در آن عصر، گرگ، گوسفند را نمی‌درد و شیر، گاو را از بین نمی‌برد و مار به انسان آسیبی نمی‌رساند و موش، انبانی را نمی‌جود و به آن دستبرد نمی‌زند. (مجلسی، ج ۱، ص ۶۱). امیرالمؤمنین^(ع) می‌فرماید: «هرگاه قائم ما قیام کند، آسمان باران‌های خود را می‌بارد و درندگان با چارپایان از در آشتی وارد می‌شوند و با انسان‌ها کاری ندارند تا جایی که زنی از عراق به شام می‌رود؛ بدون اینکه درنده‌ای او را نگران سازد و از درنده‌ای بترسد.» (مجلسی، ج ۵۲، بی‌تا، ص ۳۱۶؛ صدوق، ص ۲۵۵).

امنیت عمومی در عصر امام زمان^(عج) چنان فراگیر می‌شود که حتی اگر کسی به خواب رود، اطمینان دارد که او را بیدار نمی‌کنند و مزاحم خواب او نمی‌گردند.

رسول خدا^(ص) در این باره می‌فرماید: «امت مهدی به آن حضرت پناه می‌برند؛ چنانکه زنبورهای عسل به ملکه خود پناه می‌آورند. آن حضرت زمین را پر از عدل و داد می‌کند؛ چنان‌که (پیش از آن) پر از ستم و جور شده بود؛ به حدی که مردم به فطرت نخستین خود بازمی‌گردند شخص خوابیده را از خواب بیدار نمی‌کنند

و خون کسی ریخته نمی‌شود.» (ابن طاووس، ص ۷۰).

۲-۳-۳- امنیت راه‌ها

درباره امنیت راه‌ها در حکومت حضرت مهدی (عج) روایات بسیاری رسیده است که به گفتن چند روایت بسنده می‌کنیم:

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «حکومت مهدی (عج) به گونه‌ای است که دو زن شبانه حرکت کرده مسافرت می‌کنند و از بی‌عدالتی و ستم هراسی ندارند.» (طبرانی، ج ۸، ص ۱۷۹).

امام باقر (ع) می‌فرماید: «به خدا سوگند یاران مهدی آن اندازه می‌جنگند تا خدا به یگانگی پرستیده شود و به او شرک نوزند و تا آنجا که پیرزنی سالخورده و ناتوان از این سوی جهان به آن سوی رهسپار شود و کسی متعرض او نشود.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۴۵).

شخصی از حضرت صادق (ع) پرسید: چرا آرزوی ظهور حضرت قائم (ع) را داشته باشیم؟ آیا در دوران غیبت مقام والایی داریم؟ حضرت فرمود: «سبحان الله! آیا دوست نداری که امام، عدالت را در جهان بگستراند و امنیت را در راه‌ها برقرار کند و با حکم منصفانه با ستم‌دیده رفتار نماید و به او باری رساند؟» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۱۴۴).

۳-۳-۳- امنیت قضایی

یکی از اموری که پس از ظهور امام (عج) مطرح است مجازات افرادی است که جهان را سراسر ناامن کرده‌اند. پس از ظهور حضرت، تعقیب، دستگیری و محاکمه آنان حتمی است؛ زیرا اجرای حدود الهی یکی از واجبات مهم به شمار می‌رود؛ به‌ویژه در روزگار حضور امام معصوم و حضرت بقیه‌الله در زمین که طبق کتاب خدا و به‌دوراز هرگونه هواهای نفسانی، حدود اجرا می‌شود. (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۲۲).

امام باقر (ع) می‌فرماید: «پس از ظهور مهدی (ع) هیچ حقی از کسی بر عهده دیگری نمی‌ماند، مگر آنکه حضرت آن را بازمی‌ستاند و به صاحب حق می‌دهد.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۲۲۴).

امام صادق (ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم آل محمد (ص) قیام کند، به حکم و قضاوت داود پیامبر قضاوت می‌کند و به شاهد و برهان نیازی ندارد. خداوند (احکام الهی) را به وی الهام می‌کند و او نیز بر طبق دانش خود رفتار می‌نماید و بر طبق آن قضاوت می‌کند.» (صفرقمی، ج ۵، ص ۲۵۹). جعفر فرزند سیار شامی می‌گوید: اندازه و حدود پس‌گیری حقوق از بین رفته در روزگار مهدی (عج) بدان اندازه است که اگر حقی از کسی در زیر دندان دیگری باشد، حضرت آن را بازمی‌ستاند و به صاحبش بازمی‌گرداند. (ابن طاووس، ص ۶۸). البته این‌گونه رفتار کردن با حقوق مردم شایسته دادگاه‌هایی است که در حکومت مهدی (عج) باشند و قاضیان آن افرادی مانند: سلمان، مالک اشتر، بزرگان از قوم موسی و ... باشند و رهبری دستگاه قضایی با خود حضرت باشد. طبیعی است که دیگر جای نگرانی از نبود شدن حقوق باقی نمی‌ماند، همچنان که جمله «اگر زیر

دندان دیگری حقیّی از کسی باشد بازمی‌ستاند» گویای این حقیقت است.

۳-۴- اقتصاد

در حکومت مهدی (عج) که مردم به اطاعت خدا روی می‌آورند و به فرمان حجت خدا گردن می‌نهند دیگر دلیلی ندارد که زمین و آسمان از برکاتش بر بندگان خدا مضایقه کند. آنچه از روایات در این زمینه استفاده می‌شود این است که در اثر بهبود وضع اقتصادی، فقر و تهیدستی از جامعه بشری ریشه‌کن می‌شود و به شخص نیازمند به اندازه‌ای مال و ثروت داده می‌شود که توان بردن آن را نداشته باشد و وضعیت عمومی جامعه چنان بهبود می‌یابد که دارندگان زکات برای رساندن آن به نیازمندان به رنج می‌افتند.

۱- ۳-۴- تقسیم اموال و بخشش دارایی‌ها

امام باقر (ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم اهل بیت قیام کند بیت‌المال را به گونه‌ای یکسان در میان مردم قسمت کرده، به عدالت در میان مردم رفتار می‌کند»

ثروت‌های روی زمین (مانند خمس و زکات) و ثروت‌های زیرزمین (مانند گنج‌ها و معادن) نزد آن حضرت گرد می‌آید. آنگاه حضرت به مردم خطاب می‌کند: «بیایید بگیرید آنچه را که برایش خویشاوندی را قطع می‌کردید و به خونریزی و گناهان دست می‌زدید. او چنان اموال می‌بخشد که کسی پیش از او چنان نکرده است.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۹۰).

رسول خدا (ص) می‌فرمایند: «در روزگار ناامیدی و پیدایش فتنه‌ها، شخصی به نام مهدی ظهور می‌کند که بخشش‌های او بر مردم گوارا خواهد بود» (نجفی، ج ۱، ص ۲۰۷).

عبدالله ابن سنان می‌گوید: پدرم به امام صادق (ع) گفت: من مقداری از زمین‌های خراجی را در اختیاردارم و در آن‌ها کشت و زرع کرده‌ام. حضرت قدری ساکت ماند؛ آنگاه فرمود: «اگر قائم ما، قیام کند، سهم تو از زمین بیش از این است.» (طوسی، ج ۷، ص ۱۴۹).

رسول خدا (ص) می‌فرمایند: «آخرین امامان هم نام من است. او ظاهر می‌شود و جهان را پر از عدل می‌کند در حالی که اموال بر هم انباشته شده است شخصی از او درخواست مال می‌کند امام (ع) می‌فرماید: خودت از این اموال بردار.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۷۹).

۲- ۳-۴- ریشه‌کن شدن فقر در جامعه

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «هنگامی که حضرت مهدی (عج) ظهور کند... اموال و زکات‌ها را در کوچه‌ها می‌برند؛ ولی کسی پیدا نمی‌شود که حاضر به دریافت آن‌ها باشد.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۷۹).

امام صادق (ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم ما قیام کند ...، زمین گنجه‌های خود را بیرون ریخته آشکار

می‌کند؛ به‌گونه‌ای که مردم با چشم خود آن را بر روی زمین می‌بینند و دارندگان زکات سراغ کسی می‌گردند که نیازمند باشد تا زکاتشان را به او بدهند؛ ولی کسی یافت نمی‌شود و مردم از فضل و بخشش خداوند از دیگران بی‌نیاز می‌گردند». (مجلسی، ج، ۵۲، ص ۳۳۷).

امام باقر^(ع) می‌فرماید: «مردم مالیات خود را بر گردن گذاشته، به‌سوی مهدی می‌روند. خداوند به شیعیان ما در زندگی رفاه و آسایش داده است و آنان در بی‌نیازی به سر می‌برند و اگر لطف و سعادت خداوند آنان را در بر نمی‌گرفت، با آن بی‌نیازی سرکشی می‌کردند». (مجلسی، ج، ۵۲، ص ۳۴۵).

امام باقر^(ع) می‌فرماید: «حضرت مهدی^(ع) سالی دو بار عطایایی به مردم می‌دهد. آن حضرت ماهی دو بار حقوق می‌دهد و بین مردم یکسان رفتار کرده، به‌گونه‌ای که فرد نیازمند به زکات در جامعه یافت نمی‌شود. دارندگان زکات سهم فقیران را نزد آنان می‌آورند ولی آنان نمی‌پذیرند. به‌ناچار اموال را در کیسه‌های مخصوص پول می‌گذارند و در محله‌های شیعه می‌چرخانند؛ ولی آنان می‌گویند ما را به درهم‌های شما نیازی نیست». (مجلسی، ج، ۵۲، ص ۳۹۰).

۳-۴-۳- رسیدگی به محرومان و مستضعفان

رسول خدا^(ص) می‌فرماید: «...در آن عصر، مهدی^(عج) ظهور می‌کند و او از فرزند این شخص (علی ابن ابیطالب^(ع)) است. خداوند به دست او دروغ را نابود می‌کند و روزگار سخت را از بین می‌برد و ریسمان بردگی و بندگی را از گردن‌هایتان برمی‌دارد». (مجلسی، ج، ۵۱، ص ۷۵؛ طوسی، ص ۱۱۴).

امیرمومنان^(ع) می‌فرماید: «آنگاه که امام زمان^(عج) ظهور کند هیچ برده مسلمانی باقی نمی‌ماند مگر آنکه حضرت او را خریده، در راه خدا آزاد می‌کند و هیچ بدهکاری نمی‌ماند، مگر آنکه حضرت بدهی او را بپردازد». (مجلسی، ج، ۵۲، ص ۲۲۴).

طاووس یمانی می‌گوید: ویژگی مهدی^(عج) این است که نسبت به فرمانروایان و کارگزاران خود سختگیر است و در بخشش مال دستی باز دارد و نسبت به بیچارگان و بینوایان و مسکین‌ها مهربان و با عطف است. (شافعی، بی‌تا، صص ۲۲۷ و ۶۷).

۳-۴-۴- عمران و آبادانی

هنگامی به عظمت و اهمیت عمران و آبادانی در حکومت امام زمان^(عج) پی می‌بریم که میزان ویرانی را پیش از ظهور در نظر بگیریم. آری، جهانی که گرفتار جنگی ویرانگر شده و طعمه هواهای نفسانی قدرت‌طلبان گشته، مدت‌ها در آتش جنگ سوخته، کشته‌ها و ویرانی‌هایی به‌جای گذاشته است نیاز بیشتری به آبادانی دارد و حکومت مهدی^(عج) به اصلاح آن ویرانی‌ها می‌پردازد و عمران و آبادانی را در سراسر جهان چشمگیر می‌کند. امام باقر^(ع) در این باره می‌فرماید: «در زمان حکومت مهدی^(عج) در روی زمین هیچ ویرانه‌ای نمی‌ماند،

مگر آنکه آباد گردد.» (صدوق، ج ۱، ص ۳۳۱).

و نیز آن حضرت می‌فرماید: «پس از آنکه حضرت مهدی (عج) ظهور کند وارد کوفه می‌شود.... گروهی را مأمور می‌کند تا از پشت آرامگاه امام حسین (ع) (بیرون شهر کربلا) رودخانه‌ای به‌سوی غربین حفر کنند تا آب به‌سوی شهر نجف سرازیر شود و بر روی آن رودخانه پل‌هایی می‌سازند» (مفید، ص ۳۶۲؛ مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۳۱).

هم‌چنین در روزگار حضرت مهدی (عج) راه‌ها و جاده‌ها گسترش می‌یابد و مقررات ویژه‌ای در این زمینه وضع می‌شود. امام باقر (ع) در این باره می‌فرماید:

«هنگامی که حضرت قائم قیام کند، به شهر کوفه می‌رود.... آنگاه هیچ مسجدی بر روی زمین نمی‌ماند که شرفه (ایوان و کنگره داشته باشد یا بر خانه‌های دیگر مشرف باشد) مگر آنکه آن را ویران می‌سازد و آن را به شکلی قرار می‌دهد که مشرف نباشد و راه‌های اصلی را گسترش می‌دهد.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۳۹).

امام کاظم (ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم ما قیام کند به اطلاع دارندگان موبک می‌رساند که از میان جاده و خیابان حرکت کنند؛ چنانکه به افراد پیاده دستور می‌دهد که از دوسوی خیابان حرکت نمایند. پس هر سواره‌ای که از کنار خیابان حرکت کرد و به کسی آسیب رساند، او را به پرداخت دیه و خون‌بها ملزم می‌کند و چنانچه فردی پیاده در خیابان حرکت کرد و دچار آسیب شد، حق گرفتن دیه را ندارد.» (طوسی، ج ۱۰، ص ۳۱۴؛ عاملی، ج ۵۲، ص ۳۳۹).

۳-۴-۵- بازرگانی

رشد و گسترش بازرگانی در کشور و جامعه، نشانه شکوفایی اقتصادی و ثروتمند بودن آن جامعه است؛ همچنان که تعطیل شدن بازارها و کساد بازرگانی نشانه فقر جامعه است. از آنجاکه در حکومت امام عصر (عج) مردم در وضعیت اقتصادی خوبی به سر می‌برند، بازرگانی رونق می‌گیرد و بازارها فعال می‌شوند. رسول خدا (ص) در این باره می‌فرماید: «از نشانه‌های ظهور مهدی (عج) این است که مال و ثروت همانند سیل در میان مردم به جریان می‌افتد، علم و دانش ظاهر می‌شود و بازرگانی گسترش یافته و شکوفا می‌گردد.» (ابن قتیبه، ج ۱، ص ۱۲).

۳-۴-۶- کشاورزی

یکی از بخش‌هایی که در حکومت امام زمان (عج) دگرگونی شایان توجه پیدا می‌کند، بخش کشاورزی و دامداری است. روایات از باریدن بیست و چهار باران خبر می‌دهند که پس از ظهور فرومی‌ریزند و در پی آن برکات زیادی شامل حال مردم می‌شود، سبزی و خرمی کوه دشت و صحرا را فرامی‌گیرد و بیابان‌های بایر

و همیشه خشک اثری از خشکی نخواهند داشت و نعمت‌های الهی آن چنان فراوان می‌شود که مردم برای مردگان خود آرزوی زندگانی دوباره می‌کنند. (عاملی، ج ۵۲، ص ۳۵۱).

۱-۶-۴-۳- فراوانی باران

رسول خدا در این باره می‌فرماید: «زمین را عدل و داد فرامی‌گیرد و آسمان بارانی می‌بارد و در نتیجه، زمین محصول خود را پایدار می‌سازد و امت من در حکومت آن حضرت از نعمتی برخوردار می‌شوند که هرگز مانند آن را ندیده‌اند.» (ابن طاووس، ص ۱۳۹؛ مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۴۵).

امام صادق (ع) می‌فرماید: «هنگامی که روزگار ظهور حضرت مهدی (عج) فرارسد، در جمادی‌الثانی و ده روز اول ماه رجب بارانی می‌بارد که مردم مانندش را ندیده باشند» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۳۷).
رسول خدا می‌فرماید: «... رودخانه‌ها پر از آب می‌شود و چشمه‌سارها به جوشش آمده لبریز می‌گردد و زمین چند برابر محصول می‌دهد.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۰۴).

۲-۶-۴-۳- فراوانی محصولات کشاورزی

رسول خدا می‌فرماید: «خوشا به زندگی، پس از دورانی که مسیح (ع) دجال را می‌کشد؛ زیرا به آسمان اذن بارش و به زمین اجازه روییدن داده می‌شود، اگر دانه‌ای بر روی کوه صفا گذارده شود، حتماً خواهد رویید، در آن روزگار کینه و حسادت نخواهد بود، به گونه‌ای که اگر شخصی از کنار شیری بگذرد به او آسیبی نمی‌رساند و اگر بر مار پا گذارد او را نمی‌گزد.» (دیلمی، ج ۳، ص ۳۴).

رسول خدا می‌فرماید: «امت من در دوران مهدی (عج) به نعمت‌هایی می‌رسند که هرگز مانندش دیده نشده است و هیچ مؤمن یا کافری به چنان نعمتی نرسیده است آسمان، بارانش را پی‌درپی می‌فرستد و زمین نیز چیزی از گیاهان را در خود نگه نمی‌دارد بلکه آن را بیرون می‌فرستد.» (ابن طاووس، ص ۱۴۱).

علی (ع) نیز می‌فرماید: «مهدی (عج) کارگزاران خود را در شهرها به عدالت بین مردم سفارش می‌کند... کشاورز در آن عصر یک مدّ محصول به دست می‌آورد؛ چنانچه خداوند تعالی فرمود و هم چنان این مقدار را بیشتر می‌کند» (شافعی، ص ۱۵۹؛ ابن طاووس، ص ۹۷).

۳-۶-۴-۳- گسترش دامپروری

رسول خدا می‌فرماید: «در روزگار پایانی زندگانی امت من حضرت مهدی ظهور می‌کند ... و دام و گوسفند فراوان می‌گردد.» (شافعی، ص ۱۴۴؛ مجلسی، ج ۵۱، ص ۸۱).

و نیز می‌فرماید: «در آن عصر گله‌های دام وجود دارند و به زندگی ادامه می‌دهند.» (جامع الاحادیث، ج ۸، ص ۷۷).

۵-۳- بهداشت و درمان

بهداشت در روزگار امام عصر^(عج) به حد بالا و ایده آل خود می‌رسد، بیماری‌ها کاهش یافته و فقط تعداد اندکی از افراد به بیماری‌های گوناگون دچار می‌شوند، اما دانش پزشکی نیز در آن عصر در اوج پیشرفت خود است و بیماران گوناگون در کوتاه‌ترین مدت معالجه می‌شوند به گونه‌ای که وضعیت جسمی مردم دگرگون می‌گردد و عمر آنان طولانی می‌شود تا آنجا که گاهی یک شخص هزار فرزند، نوه و ... خود را می‌بیند و آنگاه چشم از جهان فرومی‌بندد. رسول خدا^(ص) می‌فرماید: «هنگامی که عیسی^(ع) از آسمان فرود آید و دجال را کشته شود و شب، هنگامی که در صبح آن، خورشید از مغرب طلوع کند (نه از سوی مشرق) تا چهل سال زندگی پربار و آسوده‌ای خواهید داشت و در این مدت نه کسی می‌میرد و نه بیمار می‌شود.» (ابن طاووس، ص ۹۷).

امام صادق^(ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم ما قیام کند ... مردم در سایه فرمانروایی او، عمری دراز خواهند داشت به گونه‌ای که برای هر شخص هزار فرزند متولد می‌شود.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۳۷؛ مفید، ص ۳۶۳).
امام سجاد^(ع) نیز می‌فرماید: «هنگامی که قائم ما قیام کند، خداوند عزوجل، بیماری و بلا را از شیعیان ما دور می‌سازد و قلب‌هایشان را همانند آهن‌های محکم قرار می‌دهد و توان و نیروی هر یک از آنان را برابر نیروی چهل مرد می‌گرداند و آنان فرمانروایان روی زمین و بزرگان آن می‌شوند.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۱۷؛ صدوق، ج ۲، ص ۵۴۱).

امام حسین^(ع) درباره حکومت مهدی^(ع) می‌فرماید: «هیچ نابینا، زمین‌گیر و دردمندی بر روی زمین نمی‌ماند، مگر آنکه خداوند درد او را برطرف می‌سازد» (مجلسی، ج ۶۲، ص ۶۲).
امام صادق^(ع) می‌فرماید: «هنگامی که حضرت قائم قیام کند، خداوند بیماری‌ها را از مؤمنان دور می‌سازد و تندرستی را به آنان بازمی‌گرداند.» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۶۴).
امام باقر^(ع) می‌فرماید: «هر کس قائم اهل بیت ما را درک کرد، اگر به بیماری دچار باشد شفا می‌یابد و چنان که دچار ناتوانی باشد، توانا و نیرومند می‌گردد.» (صدوق، ج ۲، ص ۵۴۱؛ مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۳۵).

۴- منجی موعود در کتاب مقدس

بنا به نظر نگارنده، یکی از باورهای مشترک بین یهودیت و مسیحیت اعتقاد به منجی (ماشیح، یا همان مسیح) است یعنی در اصل انتظار موعود و منجی با یکدیگر مشترک هستند. در کتب مقدس مسیحیان و یهودیان می‌خوانیم که:

«...خداوند روزهای صالحان را می‌داند و میراث ایشان ابدی خواهد بود. در زمان «بلا» خجل نخواهند شد، و در ایام قحطی سیر خواهند بود لکن شریران هلاک خواهند شد، و دشمنان خداوند، مثل پیه بره‌ها فانی، بلکه مثل دود تلف خواهند شد؛ زیرا متبرکان خداوند، وارث زمین خواهند شد، اما ملعونان وی منقطع خواهند شد. صدیقان وارث زمین شده، تا ابد در آن ساکن خواهند شد. به خداوند پناه برده، راهش را نگاهدار که تو را به وراثت زمین بلند خواهند کرد و در وقت منقطع شدن شریران این را خواهی دید اما عاصیان، مستأصل، و شریران منقطع خواهند شد» (مزمور، ۳۷، ۹-۳۸).

۵- اوصاف و ویژگی‌های فردی منجی موعود در کتاب مقدس

در کتاب مقدس مسیحیان و یهودیان در مورد ظهور منجی آخرالزمان همواره بشارت داده شده است و ویژگی‌های منجی به تصویر کشیده شده که در ادامه به بیان این موارد خواهیم پرداخت:

۵-۱- اسامی، القاب و اوصاف منجی موعود در کتاب مقدس

در کتاب مقدس، از منجی با القاب گوناگونی یاد شده است، از جمله: عیسی (متی ۱، ص ۲۳)، مسیح (ماشیح) {تدهین شده} (آشتیانی، ص ۱۴۱؛ توفیقی، ص ۱۱۲). عمانوئیل (اشعیا ۷، ۱۴)، کلمه (یوحنا ۱، ۱)، پسر خدا (متی ۱۵، ۲؛ ۱۷، ۳؛ ۱۵، ۲؛ لوقا ۱، ۳۲؛ ۳، ۳۴؛ ۳، ۳۵؛ ۱۳، ۳)، پسر انسان (متی ۸، ۲۰؛ مرقس ۸، ۳۸؛ ۹، ۱۲؛ لوقا ۹، ۲۴؛ ۲۴، ۲۶؛ یوحنا ۱، ۵۱؛ ۳، ۱۳)، خداوند (رومیان ۱، ۵؛ ۱۱، ۵؛ ۲۳، ۶؛ ۱، ۲؛ ۲، ۱)؛ منجی (لوقا ۱۱، ۲؛ یوحنا ۴، ۴۲؛ اعمال ۳، ۱)، نبی (لوقا ۴، ۲۴؛ اعمال ۳، ۲۲)، ایستاده (دانیال ۱۲، ۱-۱۲)، رئیس کاهنان (عبرانیان ۲، ۱۷؛ ۳، ۱۷؛ ۵، ۱۰؛ ۶، ۲۰؛ ۷، ۱۵)، بنده خدا (اشعیا ۴۹، ۱؛ ۵۰، ۴؛ ۵۲، ۱۳؛ ۵۳، ۱؛ ۴۲؛ حزقیال ۲۴، ۲۴)، پادشاه موعود (ارمیا ۲۳، ۵؛ ۳۰، ۹)، ایلیا {الیاس}، (ملاکی ۴، ۵؛ متی ۱۱، ۱۳-۱۴). زاده بیت لحم است (میکاه ۵، ۲) انسانی معمولی است همانند سایر انسان ها (متی ۲۱، ۱) از نسل داوود است (اشعیا ۱۱، ۱-۹) از جلوه و جبروت الهی برخوردار است (اشعیا ۶۰، ۱۹) او، همان داوود است (هوشع ۳، ۵) تمامی اَمّت ها را رهبری می‌کند (حقوق ۵، ۲) درخشنده است (متی ۲۴، ۲۷) عصای آهنین به همراه دارد (یوحنا ۱۲، ۵) سوار بر ابر است (لوقا ۲۱، ۲۷) محل حکومت وی «یهوشافا» می‌باشد (بوئیل ۲، ۳) موهایی طلایی رنگ و درخشان دارد که به دو نیم تقسیم کرده و به صورت مجعد در مقابل گوش‌هایش است، رنگ صورتش مایل به قرمزی و ریش

کامل و تمامی دارد. (هاکس، ۸۰۶).

۲-۵- امتیازات اخلاقی منجی موعود در کتاب مقدس

از جمله ویژگی‌های اخلاقی او امانت‌داری (اول تسالونیکیان، ۲۴، ۵) مهربانی (متی، ۳۲، ۱۵؛ لوقا، ۱۳، ۷؛ یوحنا، ۱۱، ۳۳) شکیبایی (متی، ۱۱، ۲۹) و تواضع (مرقس، ۳۳، ۹؛ لوقا، ۴۶، ۹، ۲۲، ۲۴) را می‌توان نام برد. او پس از صعود، به دست راست خدای پدر نشسته است. (اعمال، ۳۳، ۲، ۵، ۳۱، ۵؛ رومیان، ۸، ۳۴) فرشتگان و روسا و صاحبان قدرت همه تابع او هستند (اول بطرس، ۳، ۲۲) او اکنون نه فقط در آسمان، بلکه روحاً همه جا است. (افسیسیان، ۴، ۱۰)

۶- ویژگی‌های حکومت منجی موعود در کتاب مقدس

جهان در عصر ظهور مسیح {ماشیح} به کلی با جهان پیشین تفاوت دارد و در کتاب مقدس به بهترین وجه توصیف شده است دنیایی با قوانین جدید، جهانی بس شگفت‌انگیز که سرشار از نعمات است و سلامتی و کامیابی همگان در آن تأمین است. در ادامه به توصیف زیبای چنین جهانی در کتاب مقدس می‌پردازیم:

۱-۶- حکومت عادلانه

ممالک و شهرها آباد است و امنیت عمومی فراهم و بالندگی جامعه به اوج خویشتن رسیده است و این همان دنیای مطلوب همگان است که حیاتی جاودانه در پی دارد، آب‌ها در بیابان و نهرها در صحرا خواهد جوشید و سراب به برکه و مکان‌های خشک به چشمه‌های آب مبدل خواهد گردید در مسکنی که شغال‌ها می‌خوابند علف و بوریا و نی خواهد بود و در آنجا شاهراهی و طریقی خواهد بود و به طریق مقدس نامیده خواهد شد و نجسان از آن عبور نخواهند کرد بلکه آن به جهت ایشان خواهد بود و هر که در آن راه سالک شود اگرچه هم جاهل باشد گمراه نخواهد گردید. شیری در آن نخواهد بود و حیوان درنده‌ای بر آن نخواهد شد و در آنجا یافت نخواهد شد بلکه ناجیان بر آن سالک خواهد گشت. (اشعیا ۷۰، ۳۵ تا ۱۰). و زمین ایشان از نقره و طلا پر شده و خزائن ایشان را انتهایی نیست و زمین ایشان را از اسبان پر است و ارباب‌های ایشان را انتهایی نیست. (اشعیا ۲، ۷).

جهان، نورانی و روشن است و این روشنی و جلا جلوه همیشه تابان خداست و خورشید و ماه از نور بیشتر بهره‌ورند و در روزی که خداوند شکستگی قوم خود را ببندد و ضرب جراحت ایشان را شفا دهد روشنایی ماه مثل روشنایی آفتاب و روشنایی روز خواهد بود. (اشعیا ۳۰، ۲۶).

درمان بیماری‌ها با طلوع آفتاب عدالت آسان است و آبی که از اورشلیم جاری می‌شود داروی دردهای شفا

نیافته و زنده‌گر مردگان است اما برای شما که از اسم من می‌ترسید آفتاب عدالت طلوع خواهد کرد و بر بال‌های وی شفا خواهد بود. (ملاکی نبی ۲:۴) و واقع خواهد شد که هر ذی‌حیات خزنده در هر جایی که آن نهر داخل شود زنده خواهد گشت و ماهیان از حد زیاده پیدا خواهد شد زیرا چون این آب‌ها به آنجای رسد، آن شفا خواهد یافت و هر جایی که نهر جاری می‌شود همه چیز زنده می‌گردد. (حزقیال ۹:۴۷).

و بر کنار نهر به این طرف و آن طرف هر نوع درخت خوراکی خواهد روید که برگ‌های آن‌ها پژمرده نشود و میوه‌های آن‌ها لاینقطع خواهد بود و همراه میوه‌ای تازه خواهد آورد زیرا که آبش از مقدس جاری می‌شود و میوه‌های آن برای خوراک و برگ‌های آن‌ها به جهت علاج خواهد بود. (حزقیال ۱۲:۴۷).

۲-۶- رشد معنویت و اخلاق

جنگ و خونریزی از جهان رخت بر خواهد بست و قومی بر قوم دیگر تیغ نخواهد کشید و امتی بر امتی شمشیر نخواهد کشید و بار دیگر جنگ را نخواهند آموخت (اشعیا ۲:۴).

و در آن روز به جهت ایشان با حیوانات صحرا و مرغان هوا و حشرات زمین عهد خواهیم بست، و کمان و شمشیر و جنگ را از زمین خواهیم شکست و ایشان را به امنیت خواهیم خوابانید (هوشع ۱۸:۲).

مرگ برای ابد ناپود خواهد شد و اشکی در ماتم کسی ریخته نخواهد شد و موت را تا ابد ناپود خواهد ساخت و خداوند بیهود اشک‌ها را از هر چهره پاک خواهد نمود (اشعیا ۸:۲۵).

و فدیة شدگان خداوند بازگشت نموده با ترنم به صهیون خواهند آمد و خوشی جاودانه بر سر ایشان خواهد بود و شادمانی و خوشی را خواهند یافت و غم و ناله فرار خواهد کرد (اشعیا ۱۰:۳۵).

و خدا هر اشکی را از چشمان ایشان پاک خواهد کرد و بعد از آن موت نخواهد بود و ماتم و ناله و درد دیگر رو نخواهد نمود. (مکاشفه یوحنا ۴:۲۱)

این جهان بی جنگ به نور عدالت و دادگستری منور خواهد بود و بانی آن خردمندی خواهد بود که سرشار از دانش و حکمت خواهد بود... روح خداوند بر او قرار خواهد گرفت یعنی روح حکمت و فهم و روح مشورت و قوت و روح معرفت و ترس خداوند و خوشی او در ترس خداوند خواهد بود و موافق رؤیت چشم خود داوری نخواهد کرد و بر وفق سمع گوش‌های خویش تنبیه نخواهد نمود بلکه مسکینان را به عدالت داوری خواهد کرد و به جهت مظلومان زمین، به راستی حکم خواهد نمود و جهان را به عصای دهان خویش زده شیران را به نفع لب‌های خود خواهد کشت و کمر بند کمرش عدالت خواهد بود و کمر بند میانش امانت (اشعیا ۱۱:۱).

بندگان همه یک دل و یک جهت در راه معرفت خداوند و شناخت نعمت‌های او گام بر خواهند داشت و در ایام آخر واقع خواهد شد که کوه خانه خداوند بر قله کوه‌ها ثابت خواهد شد و برافراشته خواهد گردید و

جميع امت‌ها به‌سوی آن روان خواهند شد و قوم‌های بسیار عزیمت کرده خواهند گفت بیایید تا به کوی خداوند و خانه خدای یعقوب برآییم تا طریق‌های خویش را به ما تعلیم دهد و به راه‌های وی سلوک نماییم... (اشعیا ۲۰، ۲ تا ۳).

و بالاخره در زمان آخر مردم با زبان پاک و با قلب روشن خدا را خواهند ستود ستایشی واحد و یگانه... زیرا که در آن زمان زبان پاک به امت‌ها بازخواهم داد تا جميع ایشان اسم یهود را بخوانند و به یکدل او را عبادت نمایند (صفینا ۹، ۳).

جهان پر است از آب و میوه و آدمیان تنها خدا را می‌پرستند، همیشه روز است و حکومت با فرمانروای توانایی است که فرمانروایی‌اش بادوام است و نهری از آب حیات به من نشان داد که درخشنده بود مانند بلور و از تخت خدا جاری می‌شد. و در وسط شارع عام آن و بر هر دو کناره نهر درخت حیات را که دوازده میوه می‌آورد یعنی همراه میوه خود را می‌دهد و برگ‌های آن درخت برای شفای امت‌ها است و دیگر هیچ لعنت نخواهد بود و تخت هدا و بره بر آن خواهد بود و بندگانش او را عبادت خواهند نمود و چهره او را خواهند دید و اسم وی بر پیشانی ایشان خواهد بود و دیگر شب نخواهد بود و احتیاج به چراغ و نور آفتاب ندارند زیرا خداوند بر ایشان روشنایی می‌بخشد و تا ابدالآباد سلطنت خواهند کرد (مکاشفه یوحنا ۱، ۲۲ تا ۶).

۳-۶- امنیت عمومی

آسایش همگانی تأمین شده است آسایشی که آدمیان و خزندگان و چرندگان و درندگان را نیز در برمی‌گیرد و گرگ را با بره سکونت خواهد داشت و پلنگ با بزغاله خواهد خوابید و گوساله و شیر پرواری باهم و طفل کوچک آن‌ها را خواهد راند و گاو با خرس خواهد چرید و بچه‌های آن‌ها خواهند خوابید و شیر مثل گاو گاه خواهد خورد و طفل شیرخوار بر سوراخ مار بازی خواهد کرد و طفل از شیر بازداشته شده، دست خود را بر خانه افعی خواهد گذاشت و در تمامی کوه مقدس من ضرر و فسادی نخواهند کرد زیرا که جهان از معرفت خداوند پر خواهد بود (اشعیا ۷، ۱۱ تا ۱۲).

۴-۶- عمران و آبادانی

شهرهای ویران شده آباد خواهند شد و ویرانی و خرابی در جهان نخواهد بود و خواهر نت یعنی سدوم و دخترانش به حالت نخستین خود بر خواهند گشت. (حزقیال ۵۵، ۱۶). نوسازی و تجدید بنای اورشلیم نتیجه همین آبادانی عمومی خواهد بود. ای رنجانیده و مضطرب شده که تسلی نیافته ای اینک من سنگ‌های تو را در سنگ سرمه نصب خواهم کرد و بنیاد تو را در یاقوت زرد خواهم نهاد و دروازه‌هایت را از سنگ‌های

بهرمان و تمامی حدود تو را از سنگ‌های گران‌قیمت خواهم ساخت. (اشعیا۴:۵۴، ۱۱).

۷- ثمرات بازگشت منجی موعود در کتاب مقدس

در متون کتاب مقدس به کرات به بازگشت منجی اشاره شده است و برای آن اهداف و ثمراتی را ذکر کرده‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۷-۱ پذیرش ایمان‌داران

یعنی عیسی مسیح وقتی ظهور می‌کند، همانند گذشته، همه مؤمنان دور او جمع می‌شوند، انجیل یوحنا در این باره می‌گوید: «نزد پدر من (خدا) جا بسیار است. من می‌روم تا آنجا را برای شما آماده کنم وقتی همه چیز آماده شد، بازخواهم گشت و شمارا خواهم برد تا جایی که من هستم شما نیز باشید.» (یوحنا ۱۴:۳).

۷-۲ بازگشت دوباره مسیح^(ع) برای دادرسی و دادن پاداش

در انجیل آمده است :

«زیرا من با فرشتگان خود در شکوه و جلال پدرم خواهم آمد و هر کس را از روی اعمالش داوری خواهم کرد.» (متی ۱۶:۲۷).

یعنی به او قدرت بخشیده شد که داوری هم بکند و در آن وقت هر کس را مطابق عملش جزا دهد، البته جزا و داوری به معنای محاکمه کردن نیست، بلکه فقط می‌خواهد ببیند مؤمن هستند یا نه و سنجش استعدادی آن‌ها را بیان کند. (متی ۲۵:۳۱).

۷-۳ نجات بنی‌اسرائیل

این تداوم ماشیح یهودی است که در مسیحیت تأثیر گذاشته است. نجات به معنی اتحاد و تشکیل حکومت برای بنی‌اسرائیل است. این مطلب در برخی فرقه‌های مسیحی خیلی نمایان است در رومیان آمده: «همگی بنی‌اسرائیل ایمان خواهند یافت...» (رومیان ۱۷:۲۶). (نجات آن دسته از بنی‌اسرائیل که به عیسی ایمان بیاورند، نه همه بنی‌اسرائیل)

۷-۴ داوری میان همه امت‌ها

در انجیل متی آمده: «هنگامی که من، مسیح موعود باشکوه و جلال خود و همراه با تمام فرشتگانم بیایم ،

آنگاه بر تخت باشکوه خودخواهم نشست. سپس تمام ملت‌های روی زمین در مقابل من خواهند ایستاد و من ایشان را از هم جدا خواهم کرد.» (متی ۸:۳۱).

۵-۷- افزایش روزی و برکت

در رومیان آمده: «زمین از تباهی آزاد خواهد شد با آمدن مسیح...» (رومیان ۸:۲۱).
و در اشعیا نیز آمده است: «زمین و درختان پربرکت و سرسبز می‌شوند...» (اشعیا ۱:۳۵).

۶-۷- برقراری ملکوت

وقتی عیسی می‌آید، ملکوت خدا را برقرار می‌کند، مراد از آن حکومتی است که نمایاننده جلال و جبروت خداوند باشد. در سایه چنین حکومتی تعالیم خداوند توسط عیسی^(ع) در زمین عملی گردد. ملکوت خداوند همان حکومتی است که خداوند به داوود وعده داده بود. (اشعیا ۶:۱۹).

نتیجه گیری

پس از بررسی ویژگی‌ها و اوصاف مربوط به شخصیت و عصر ظهور منجی در ادیان ابراهیمی (اسلام، یهودیت، مسیحیت) و به تصویر کشیدن وجوه مشترک این ادیان در موضوع منجی، به نظر می‌رسد که این شباهت‌ها و همانندی‌ها به خاطر فطرت انسانی، صرف نظر از دینی که به آن معتقد است و نیز نشئت گرفته از تعالیم متعالی و وحیانی این ادیان است که به سوی نجات و کمال، عدالت و فضایل اخلاقی سوق می‌دهد. با مراجعه به قرآن و روایات و نیز متون کتاب مقدس، ویژگی‌ها و اوصافی را از منجی و عصر ظهور او به دست آورده‌ایم که به اختصار به بیان اجمالی این ویژگی‌ها و اوصاف می‌پردازیم.

۱- عقیده به ظهور منجی بزرگ در آخرالزمان که جهانیان را از ستم استبداد و بیداد رهایی خواهد بخشید، اعتقادی همگانی در میان پیروان ادیان به خصوص ادیان بزرگ الهی و ابراهیمی است، نویدها و بشارت‌های آنان مؤید همین مطلب است.

۲- منجی ملتها در ادیان به خصوص ادیان ابراهیمی، هدفی واحد دارد و آن اقامه عدل و داد و برپایی نظامی عادلانه و الهی است.

۳- همه ادیان وسعت عدالت‌گستری منجی را در آخرالزمان فراگیر و وسیع دانسته و از آنجاکه جامعه آرمانی همه منتظران، جامعه‌ای خالی از ظلم و ستم است، ظهور منجی را در مقابله با تسری ظلم و بیداد می‌دانند.

۴- با وجود اعتقاد مشترک همه ادیان به وجود منجی، اما همواره تأکید می‌شود که هیچ‌کس جز خداوند

متعال از زمان ظهور منجی آخرالزمان اطلاع دقیقی ندارد.

منابع

قرآن کریم

۱. آشتیانی، جلال‌الدین. (۱۳۷۸). تحقیقی در دین مسیح. تهران: نشر نگارش.
۲. الهامی، داوود. (۱۳۸۷). آخرین امید. قم: مکتب اسلام.
۳. ابن بابویه قمی، ابوجعفر محمد بن علی بن الحسین. (بی تا). الخصال. قم: انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین.
۴. ----- (بی تا). کمال‌الدین و تمام النعمه. قم: انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین.
۵. ابن قولویه، ابوالقاسم جعفر بن محمد. (۱۳۵۶). کامل الزیارات. نجف اشرف: چاپخانه مرتضویه.
۶. ابن طاووس، رضی‌الدین علی. (بی تا). الملاحم والفتن فی ظهور الغائب المنتظر. بیروت: موسسه الاعلمی.
۷. برنجیان، جلال. (۱۳۸۸). آینده جهان. قم: موسسه تحقیقات و انتشارات طور.
۸. توفیقی، حسین. (۱۳۷۹). آشنایی با ادیان بزرگ. تهران: سازمان سمت و موسسه فرهنگی طاها، مرکز جهانی علوم اسلامی قم.
۹. جوانشیر، موسی (۱۳۹۰). مقایسه گونه شناسی موعود مسیحیت با موعود شیعه. مجله انتظار موعود، ۱۱ (۳۴).
۱۰. جلالی، عبدالرضا (۱۳۸۷). منجی باوری در ادیان ابتدایی و ادیان توحیدی. مجله پیک نور، ۶ (۴).
۱۱. حر عاملی، محمد بن الحسن. (۱۱۰۴). وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۱۲. حسن‌زاده کلشانی، جعفر، و عادل‌نیا، کبری (۱۳۹۶). منجی‌گرایی در میان غیرمسلمانان. مجله آفاق علوم انسانی، ۱ (۱۱).
۱۳. خادمی شیرازی، محمد. (۱۳۷۹). جهان بعد از ظهور. قم: موسسه الغدیر.
۱۴. دیلمی، ابو شجاع شیرویه بن شهردار بن شیرویه. (بی تا). فردوس الاخبار. بیروت: دارالکتب العلمیه.
۱۵. دینوری، عبدالله بن مسلم بن قتیبه. (بی تا). عیون الاخبار. بیروت: دارالکتب العلمیه.
۱۶. رازی، محمد بن یعقوب کلینی. (بی تا). الکافی. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۱۷. سرائی، علی. (۱۳۸۵). بشارت به منجی، قم: انتشارات موعود عصر.
۱۸. سلیمان، کامل. (بی تا). روزگارهایی. ترجمه: حسین فریدونی. قم: دفتر شعر آفاق.
۱۹. شافعی، یوسف بن یحیی مقدسی سلمی. (بی تا). عقد الدرر فی اخبار المنتظر. قاهره: عالم الفکر.

۲۰. صافی، لطف‌الله. (بی‌تا). منتخب الاثر فی الامام الثانی العشر (ع). تهران: کتابخانه صدر.
۲۱. صفار قمی، محمد بن الحسن بن فروخ. (بی‌تا). بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد. قم: کتابخانه آیت‌الله مرعشی.
۲۲. طبرانی، سلیمان بن احمد. (بی‌تا). المعجم الکبیر. بی‌جا: وزارت اوقاف عراق.
۲۳. طبرسی، فضل بن الحسن. (بی‌تا). مجمع البیان فی تفسیر القرآن. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۲۴. طبرسی، میرزا حسین نوری. (۱۳۲۰). مستدرک الوسائل. قم: موسسه آل‌البتیت لاحیاء التراث.
۲۵. طبسی نجفی، محمدرضا. (۱۳۸۵). الشیعه و الرجعه. نجف: چاپخانه الآداب.
۲۶. طوسی، ابوجعفر محمد بن الحسن. (بی‌تا). الغیبه. تهران: کتاب فروشی نینوا.
۲۷. عرب، مهین (۱۳۹۳). منجی موعود در ادیان بزرگ قبل از اسلام. مجله الهیات تطبیقی، ۵(۱۱)، ۱۴۹.
۲۸. قزوینی، سید کاظم. (۱۳۸۳). امام مهدی (ع) از ولادت تا ظهور. ترجمه: علی اکبر مهدی پور. قم: دفتر شعر آفاق.
۲۹. کتاب مقدس (عهد جدید، شامل چهار انجیل و بیست و سه رساله). (۱۹۸۱). ترجمه: هنری مارتین، مجمع بریتانیایی و برون مرزی کتاب مقدس، مطبعه گلبرت و رونگتن، لندن: انجمن کتاب مقدس. (قابل تذکر است که از کتاب مقدس موجود در کتابخانه معاونت آموزش و تبلیغ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در قم بهره گرفتیم).
۳۰. کتاب مقدس (عهد عتیق، شامل سی و نه کتاب و رساله). (۱۸۹۵). ترجمه: ویلیام گلن، فاضل خان همدانی، مجمع بریتانیایی و برون مرزی کتاب مقدس، مطبعه ویلیام واتس، لندن: انجمن پخش کتب مقدس در میان ملل.
۳۱. کورانی، علی و دیگران. (۱۴۱۱). معجم الاحادیث الامام المهدی (ع). قم: مسجد مقدس جمکران.
۳۲. مجلسی، محمد باقر. (بی‌تا). بحار الانوار. بیروت: موسسه الوفا.
۳۳. ----- (۱۱۱۱). مرآة العقول. تهران: دارالکتاب الاسلامیه.
۳۴. موسوی گیلانی، سید رضی، دهقانی آرانی، زهیر (۱۳۹۵). بررسی و نقد دیدگاه‌های دیوید هوک در موضوع مهدویت و آخرالزمان اسلامی. مجله انتظار موعود، ۱۶(۵۵).
۳۵. مطهری نیا، محمود (۱۳۸۹). رویکردها به آخرالزمان و نشانه‌های ظهور. مجله مطالعات فرهنگ - ارتباطات، ۱۱(۱۰).
۳۶. مفید، محمد بن محمد بن نعمان. (بی‌تا). الارشاد. قم: نشر بصیرتی.
۳۷. هاکس، جیمز. (۱۳۷۷). قاموس کتاب مقدس. تهران: نشر اساطیر.
۳۸. هیشمی، نورالدین علی بن ابی بکر. (بی‌تا). مجمع الزوائد و منبع الفوائد. بیروت: دارالکتاب العربی.